

Dopisi in novice.

Iz Kopra. Učiteljski izpiti so se tukaj versili od 19. — 30. aprila. Oglasili so se za izpit sledeči gospodje in gospodične: g. Benedetti iz Poreča za meščanske šole iz matematike in fizike, gospodična Metlikovec iz Tersta za meščanske šole iz zgodovine in geografije. Za ljudske šole so delale gospodične iz Tersta: Golja, Rešič, Zagorec, Zaveršnik; gospodje Parentin (iz Poreča), Sovič (iz Zagrada), Janko Leban (iz Lokve). Gospod Vekoslav Bunc, učitelj v Dolini, je delal nadaljevalno poskušnjo samo iz nemščine kot učni jezik. Pismene naloge so bile sledeče: Iz paedagogike: 1) Nothwendigkeit der Belohnungen und Strafen als Erziehungsmittel. Vorschriften bei der Anwendung desselben. 2) Die verschiedenen Arten der Fragen, Verhalten des Lehrers bei der Fragestellung. 3) Die in der Schul- und Unterrichtsordnung enthaltenen Bestimmungen über die Pflichten der Lehrer sind anzugeben. — Iz slovenščine: 1) Bistrimo si um, blažimo si serce! Bister um, blago serce — podloga človeškemu življenju (Boris Miran). 2) Kedaj in kako nam rabi »dajavnik brez predloga?« 3) Kako delimo pridevnik po obliki in po pomenu? Kedaj nam rabi določena in kedaj nedoločena oblika pridevnika? — Iz aritmetike: 1) Nekdo je kupil državno obligacijo, koje nominalna vrednost je 1000 gld. po kursu od $72\frac{1}{2}\%$; po koliko % je naložil svoj kapital, ako daje obligacija po 5% svoje nominalne vrednosti? 2) Koliko hektolitrov vina po 24 gld. in koliko po 36 gld. se mora zmesati, da se napravi 80 hektolitrov mešanice po 27 gld.? 3) Razni načini sklepovalnega računa v ljudske šoli. — Iz geometrije: 1) Kako bi razlagali učencem večrazredne ljudske šole izračunavanje prizme? 2) Na listu papirja, ki ima podobo kvadrata, kojega stranica je 2·8 dm., nariše se iz središča s polumerom 1·2 dm. krog; kolika je poveršina papirja, ki ostane zunaj kroga? 3) Gasilna brizgla ima dva valja, kojih znotrajni premer je 1·8 dm.; pri vsakem valju se vzdigne bat za 2·5 dm. in sicer vsako minuto 24krat; koliko hektolitrov vode izbrizga ta brizgla v pol ure? — Iz zgodovine: 1) Razdejanje Kartaginje. 2) Kako je delovala Beneska v krizarskih vojskah? 3) Ferdinand I., životopis za ljudske šole. — Iz geografije: 1) Dokazi o kroglosti zemlje. 2) Opis grofije Moravske z geogr. karto. 3) Kedaj in kako se ima začeti v ljudskih šolah poučevanje v prvih zemljepisnih pojmovih? — Iz nemščine (kot učni jezik): 1) Ueber den Nutzen und die Nothwendigkeit einer Schule für die Gemeinde. 2) Das deutsche Zeitwort der Bildung nach. 3) Ueber das Wesen und die Hauptarten der Satzverbindung. — Kandidat za meščanske šole, kakor tudi kandidatinja za te iste učilnice, sta dobro opravila izpit. Izmej štirih kandidatinj za ljudske šole, opravile so izpit dobro 3, 1 je padla; — od učiteljev za ljudske šole sta dva dobro dostala izpit, eden je padel. Gospod Vekoslav Bunc je dobro opravil izpit iz nemščine, kot učni jezik; a gospod Janko Leban je h kratu dobro izdelal izpit za slovenske in nemške ljudske šole.

— Dne 24. aprila. C. k. učiteljske v **Kopru** ima pripravnikov slovenske narodnosti 59; štipendij je vdobilo 48. Pripravnikov italijanske narodnosti ima 39; štipendij je prejelo 32. Pripravnikov hrvatskih pa je v vseh štirih tečajih 17. Vsi ti so vdobili štipendij razen jednega samega, kojemu se ni mogla nasvetovati. Izmej hrvatskih pripravnikov jih ima pet po 200 gold., devet po 150 gold. in dva po 100 gold. podpore.

Učiteljske ni nikdar zadobilo tako ogromne podpore, kakor letos. Štipendije so se tako-le razdelile: Četrto leto ima 40 gojencev. Slovencev je 24.

Oni imajo: 22 po 200 gld., 1 po 100 gld. in 1 brez podpore. Italijanov je 12. Dobilo je 10 po 200 gld. in 2 po 100 gld. Hrvatje so štirji; vsi po 200 gld. — Tretje leto ima skupno 22 gojencev. Slovencev je 12; vdobili so: 3 po 200, 3 po 150, 3 po 100 gld. in 3 nič. Hrvatje so štirji: 1 po 200 in 3 po 150 gld. Italijanov je 6; mej njimi: 1 po 200, 4 po 100 gld. in 1 nič. — Drugi tečaj ima 24 gojencev. Slovencev je 13. Dobili so: 1 po 200, 5 po 150, 4 po 100 gld. in 3 nič. Hrvatje so štirji, in sicer: 3 po 150 gld. in 1 nič. Italijanov je 7, in sicer: 2 po 200, 2 po 100 gld. in 3 nič. — Prvi tečaj ima sedaj 29 gojencev. Slovencev deset: 2 po 150, 4 po 100 gld. in 4 nič. Hrvatov pet, in sicer: 3 po 150, 2 po 100 gld. Italijanov je 14, in sicer: 2 po 150, 7 po 100, 2 po 50 gld. in 3 nič. Kakor razvidno, se je zdatna podpora razdelila in brez stipendija je le ostalo 11 Slovencev, 7 Italijanov in jeden Hrvat. Ložeje bode tedaj vrlim mladeničem pripravljati se za teški učiteljski stan.

Slovenci, ustanovimo si napredovalne šole za našo mladino. (Konec.)

Če se razvije v mladosti po računstvu razumnost, se po tem tudi praktična modrost v življenji, ki je za gospodarstvo tako potrebna, gotovo razvije. — Da se to tudi doseže, naj se vzamejo v šoli za vaje težki in zamotani računi, posebno iz gospodarskega življenja, da bodo vadili um. — Za učenca je stokrat več vreden trud, kakor nasledek truda.

Koliko koristi vsacemu rokodelcu geometrični poduk, mi nij treba razkladati. Računska izurjenost pa je tudi slovenskim deklicam ravno tako potrebna, kakor mladeničem. Tudi gospodinjstvo in živinoreja zahteva metodo, natančnost, red, štedljivost, mero in zmožnost, vsako priliko o pravem času porabiti. Da bi izgubile s tem naše Slovenke svoj ženski značaj, se nij treba bati.

Pustimo torej gaslo liberalnih Nemcev: Razširjanje natoroznanstva mej ljudstvo, da bi pospeševalo braverstvo in napuh, naše gaslo naj bode: razvoj uma in volje po matematiki.

Vendar ne more matematični poduk sam vsega tega storiti, kar sem zgoraj navedel, ampak le v zvezi z drugimi predmeti, sosebno s krščanskim naukom, s higijajno in umnim gospodarstvom.

Nekateri nemški liberalci (n. pr. Virchow) trdijo, da je vera za odgojo nepotrebna. Do sedaj še skušnje tega niso dokazale, negotove eksperimente pa pustimo Nemcem na Pruskem. Mi Slovenci pa mislimo le na gotovost in zanesljivost. Liberalci imajo vero za najboljšega žandarma in odgojevalca, drugi pa za najbolje sredstvo za zveličanje. Gospodarski vspeh bo isti. Kdor iztrga iz srca naše mladine vseh sedem glavnih grehov in vcepi mesto njih vanj štiri glavne čednosti (modrost, zmerenost, pravičnost in srčnost), nij le storil veliko za zveličanje duš, ampak tudi za umno gospodarstvo, kojega nasledek bo bogastvo in visoka civilizacija malega slovenskega naroda. Proč torej z verskimi prepiri, ki ne hasnejo nič!

Da pa ima luteranska vera, katerej je dejanje nebstvena reč, res slab upljiv na odgojo, pripoznam rad.

Da bo pa krščanski nauk za zveličanje in za gospodarstvo tudi dejanski vspeh imel, naj se ne razlaga teoretično in sistematično samo po poglavjih kakega katekizma; naj se koncentrira s posebnim ozirom na praktične potrebe v krščanski pravici, ki je v naših katekizmihi zapopadek petega poglavja. Naj se bližnji

in daljni nasledki vsacega greha preiskujejo in po izgledih pojasnujejo. Čut do poštenosti se naj na vsak mogočen način porablja.

Na Francoskem se učenci v vseh šolah od 14. leta naprej učé namesto turnanja ekserciranja. Tudi pri nas bode ekserciranje z vojaško disciplino ne le pripravljalo za vojaški stan, ampak tudi dober upliv na nravnost imelo. — Vojaške vaje zna vsak, ki je svoja tri leta pri vojaščini doslužil z vspehom.

Pod umnim gospodarstvom razumevam poljedelstvo (ki pa se naj ne uči po zimi) živinorejo, kletarstvo, gospodarske račune, gospodinjstvo, sploh vse, kar utegne prihodnjemu gospodarstvu dejansko koristiti. Nauk naj ne bode teoretičen in sistematičen, ampak praktičen, ki se bode oziral na krajne okoliščine. — Mladenci naj se vadijo tudi javno govoriti o umnem gospodarstvu.

Petje je mladeničem ravno tako potrebno, kakor deklicam.

Noben predmet néma takega upliva na zmernost, nego higijajna z matematiko; sploh je za praktično porabo vsake vede treba matematičnega izšolanja uma in volje.

Za razvoj močne volje nij boljšega sredstva, nego matematično izšolanje duha in stanovitno uspešno delo. Učitelji naj bodo v ozkež zvezi s starši naših mladeničev in deklic, da jim dajo dobre praktične nasvete, kako naj napeljujejo svoje otroke k delu in lepemu vedenju. — Naj se tudi na vsak mogoč način pri naši mladini čut do poštenja in časti razvija in porablja za odgojo. Mnogo bode koristilo, če se vpeljejo javne skušnje, ter za lepo vedenje v šoli in doma in za izvrstno napredovanje v težjih predmetih darila razdelé, (kar storé praktični Angleži in Francozi v vseh srednjih šolah). — Izid skušnje in imena najizvrstnejših se potem objavijo v časnikih. — Potem ne bomo imeli na deželi toliko neotesancev, ki bi se ne bali ječe, ker dobé ondi »košto in kvartir zastonj«. — Kdor ume čut do poštenja in časti v šoli dobro porabljati, bo tudi brez šibe dobro podučeval, slab pedagog pa tudi s šibo ne. Francozi ne rabijo šibe v nobeni šoli, odgojujejo pa dobro.

Vsa inteligencija, duhovna in posvetna naj skupaj na to deluje, da bode mladina ondi več in boljše veselje našla, kakor v krčmah in drugih gnjezdih sedanje divjosti. Mladina se naj na vsak mogoč način (z društví, pesnimi itd.) od obiskovanja domačih krčem odvrača. — Mladina je polna življenja in hoče družbo in veselje imeti; če se jej ne dá drugod, si ga poišče sama, kjer ga dobi, v krčmi. — Naj se ustanovijo časi v letu po praznikih izletí, pri katerih se pa ne bode kričalo, kakor časi pri sedanjih šolskih veselicah, ampak po vojaški po malem v redu marširalo in pelo mimogredé. — Od udeleževanja izletov se naj izključijo učenci, ki se slabo vedejo.

»Sl. Nar.«

Novi mašni napevi. Naš rojak in tovariš gospod Danilo Fajgelj je dal ravnokar na svitlo dve sveti maši za 4 glasove (sopran, alt, tenor in bas). Perva (opus 3.) je v F, druga (opus 4.) je v A. Založili in tiskali so ji J. Blaznikovi nasledniki ter prodajajo po 25 kr. Obe maši ste zloženi za 9 delov, ona v F na besede: »Oče večni v visokosti« in druga v A na besede: »Bog pred Tvojim veličastvom«. Z obilo radostjo pozdravljamo to izdanje, g. Fajgelj je eden najspretnjših domačih muzikalnih veščakov, a občinstvo ga premalo pozna, tedaj se ne zanimiva za njegova dela. A naši stari prijatelji in čitatelji »Tovarišev« g. Fajgeljna kot teoretično in praktično naobraženega muzika iz prejšnjih let uže dobro poznajo. Svoji sposobnosti najboljšo spricalo

pa je dal v novejšem času z obširnim, čez 50 strani obsežnim delom »Sl. Orgljavaec — 100 mediger za orglje« — ki ga je »Glasbina matica« lani na svitlo dala. Naj bode mimogrede tu omenjeno, da so to delo pohvalno priznali beški profesorji, kakor Tišl, Böhm i. dr. To pa omenjamo, ker mislimo, da je vgodna kritika spodbudila skladatelja k daljnjemu delovanju in ker hočemo p. n. orgljavaec po Slovenskem s tem zagotoviti, da ne dobe v roke kaj slabega, cerkvi neprimernega, temu naprave za sv. mašo, ki so lahki in pobožnega duha. Vsak del maše ima svoj poseben značaj besedam primeren in stavki, da si v sopranu ponavljajoči se, so različno harmonizovani, kar zopet kaže dobro pre-mišljeno, duhovito in po vsem pravilno delo. Kateri maši gre prednost, to naj presojujejo gospodje naročniki sami. Svojega osebnega okusa ne bomo nikomur vsiljevati in serčno želimo, da bi si g. Fajgelj ne samo občno priznanje, temuč tudi malo nagrade iz prodaje pridobil, da mu bode moč večkrat kaj tako lepega na svitlo spraviti. — Podpirajmo ga!

Razpis daril. Na podlagi sklepa sl. deželnega zbora Kranjskega je sl. deželni odbor namenil:

- a) **400 gold.** (štiri sto goldinarjev) za darilo pisatelju najboljšega res-nega igrokaza, vzetega iz Kranjske ali Avstrijske zgodovine, kate-rega predstavljanje mora izpolniti celi glediški večer;
- b) **200 gold.** (dve sto goldinarjev) za darilo pisatelju najboljših vesele igre, obstoječe najmanj iz dveh dejanj.

Pri presojanji se bodo v poštev jemale le igre, katere dozdej še niso bile niti tiskane niti prestavljane. Igri, katerima bode prisojeno darilo, ostaneta lastnina »Dramatičnega društva«. — Po naročilu sl. deželnega odbora od dne 24. aprila t. l. št. 324 podpisani društveni odbor razpisuje omenjeni darili, pri-stavlja, da se rokopisi morajo »Dramatičnemu društvu« poslati **vsaj do 31. de-cembra tekočega 1880. leta.** — Na vsak rokopis naj se zapiše kak motto, ime pisateljevo pa priloži v posebnem zapečatenem listu, na katerem je isto tako motto rokopisa.

V Ljubljani, 29. aprila 1880.

Odbor „Dramatičnega društva“.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V šolskem okraji Litijskem. Na 3razredni lj. šoli v Zagorji, 3. učit. služba, l. p. 400 gl.; do 15. maja.

V šolskem okraji Kranjskem. Na 4razredni lj. šoli v Teržiču, 3. učit. služba, l. p. 450 gl.; do 24. maja.

V šolskem okraji Rudolfovem. Na 2razredni lj. šoli v Trebnem, 2. učit. služba, l. p. 400 gl.; do 20. maja.

V šolskem okraji Kamniku. Na 2razredni lj. šoli v Komendi pri Kam-niku, 2. učit. služba, l. p. 400 gl. in stanovanje; do konca maja.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. Janez Pleško, učitelj v Senožečah, je imenovan učiteljem na c. k. rudarski šoli v Idriji.

Na Goriškem. G. Anton Leban, učitelj v Sežani, za nadučitelja in vodjo na 4razrednico v Komnu. Gdč. K. Stanic, učiteljica v Komni, v Tomaj.

Razjasnilo. Opomba v zadnjem (9. listu) »Učit. Tov.« str. 136 pomeni, da ima odstavek »Čudni in nezdravi vetrovi« stati pred stavkom »Samum«, t. j. naj se misli prestavljenega med spodnje tri vrstice, tako, da pridejo odstavki: »Znana Vam je burja itd.« kot prvi; »V južni Italiji veje itd.« kot drugi; »Čudni in nezdravi vetrovi itd.« kot tretji in »Samum itd.« kot četrti odstavek.

Odgovorni vrednik: **Matej Močnik.**

Tiskar in založnik: **J. R. Millo.**